

IKÄÄNTYMISEN JA HOIVAN TUTKIMUKSEN HUIPPUYKSIKÖN LAUSUNTO VAMMAISPALVELULAIN SOVELTAMISALASTA 20.12.2023

Vammaispalvelulain soveltamisalaan on ehdotettu moneen otteeseen jonkinlaista ikään liittyvää rajausta. Emme pidä tällaista rajausta suositeltavana usean syyn johdosta.

Edellinen julkisella lausuntokierroksella ollut hallituksen esitys ehdotti, että henkilö, jonka avun, tuen tai huolenpidon tarve ovat pääasiassa seurausta ikääntymiseen liittyvästä rappeutumisesta, ei olisi oikeutettu vammaispalveluihin. Ikääntymiseen liittyvien vammojen määrittelemisen kunkin hakijan kohdalla vaatisi kuitenkin laajaa lääketieteellistä osaamista, mikä johtaisi vammaisuuden medikaalisen mallin mukaiseen vammaisuuden määrittelyyn.

Lisäksi on huomioitava, että monet ikääntyessä oireilevat vammat ja sairaudet ovat voineet olla olemassa jo aiemmin, mutta oireet ovat alkaneet vasta myöhemmällä iällä. Samoin monet nuoremmassa iässä saadut vammat voivat iän myötä synnyttää liitännäisvammoja, joita voitaisiin virheellisesti pitää iän tuomana rappeutumisena.

Monesti rajanvedoissa nojataan niin sanottuun normaaliin tai tavanomaiseen ikääntymiseen, mikä vahvistaa ikäsyryjivää näkemystä siitä, että vanhuus väistämättä johtaa toimintarajoitteisiin ja että toimintarajoitteet ja vanhuus kuuluvat määritelmällisesti yhteen. Ei ole kohtuullista asettaa vammoja eri asemaan niiden niin sanotun normaaliuden mukaan.

Yleisesti ottaen väestö ikääntyy, samoin myös vammaiset henkilöt, ja on siten loogista, että iäkkäiden osuus vammaispalvelujen käyttäjistä kasvaa. Vammaisetkin ihmiset ikääntyvät, ja myös vammaiset henkilöt kuuluvat suuriin ikäluokkiin, jotka ovat pian vanhuuden kynnyksellä.

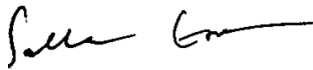
On huomioitava myös mahdollisen ikärajan seuraukset ikääntyneille vammaisille henkilöille. Vanhuspalvelut palvelevat täysin eri tarpeita kuin vammaispalvelut, eikä voida ajatella, että iäkkäät vammaiset henkilöt saisivat kaikki tarvitsemansa palvelut Vanhuspalvelu- tai Sosiaalihuoltolain perusteella. Hoivaan keskittyvät palvelut eivät ole vaihtoehto vammaispalveluille.

Lisäksi on huomioitava taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyminen, mikäli iäkkäitä henkilöitä rajataan maksuttomien vammaispalvelujen ulkopuolelle. Pienituloisuus on yleistä erityisesti kaikkein iäkkäimmässä ikäryhmässä, josta suurin osa on naisia. Mikäli tämä ryhmä jätetään maksuttomien vammaispalvelujen ulkopuolelle, on huomattava riski, että suuri joukko ikääntyviä vammaisia naisia jää tällöin kokonaan ilman tarvitsemiaan palveluita.

Mielestämme hyväksytty laki oli soveltamisalan osalta hyvä ja vapaa ikäsyryjinnästä. Se määritteli vammaispalveluun oikeutetuiksi henkilöt, jotka eivät saa muun lain nojalla yksilöllisen tarpeensa mukaisia ja sopivia palveluita. Tämä varmistaisi sen, että jokainen saisi tarvitsemansa palvelut lääketieteelliseen diagnoosiin ja keinotekoiseen ikärajaan katsomatta.

YK:n vammaissopimus kattaa kaikki vammaiset henkilöt heidän iästään riippumatta. Ikärajaus olisi ristiriidassa myös Yhdenvertaisuuslain 8 § kanssa, joka toteaa yksiselitteisesti, ettei ketään saa syrjiä iän perusteella. Vammaispalvelujen poistaminen ikääntyneiltä vammaisilta tarkoittaisi monessa tilanteessa heidän jättämistään ilman palveluja, mikä lisäisi eriarvoisuutta ja olisi ristiriidassa Suomen perustuslain 19 § kanssa, joka toteaa, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

20.12.2023

Salla Era

Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen
huippuyksikön tutkija

Teppo Kröger

Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen
huippuyksikön johtaja

